

Keskpangapoliitika osakond
Majanduspoliitika allosakond

TÖÖTURU ÜLEVAADE

Diana Tur
Natalja Viilmann

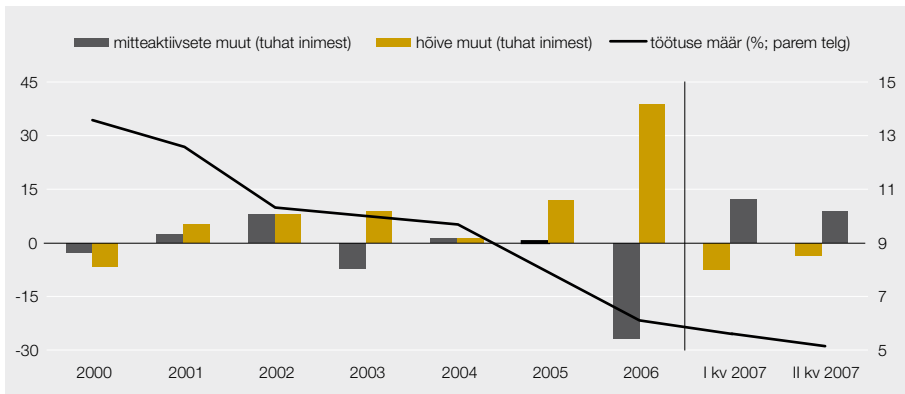
Oktoober 2007

OLULISEMAD ARENGUSUUNAD 2007. AASTA ESIMESEL POOLEL

Majanduskasvu jätkuva aeglustumisega kooskõlas arenesid 2007. aasta esimesel poolel ka tööturunäitajad. Vaatamata sellele, et tööpuudus oli sel perioodil kõigi aegade madalaim ning palgatõusu surve suurim, alanes hõivatute arvu kasvutempo veelgi. Käesoleva aasta II kvartalis töötas Eesti majanduses 1,3% rohkem inimesi kui aasta varem ning töötuse määr langes 5%ni.

Aktiivsuse määr jätkas II kvartalis kasvu, kuigi samuti aeglasemas tempos. Tööhõive määr ulatus 15–64aastaste puhul 69,3%ni, mis annab lootust, et Lissaboni strateegia eesmärgi (70%se hõivemäära) saavutamine aastaks 2010 on küllaltki reaalne.

Tööhõive ja majandusaktiivsuse kasvades on töötus järjest vähenenud. Sealhulgas on kahanenud pikaajaliselt ehk aasta või kauem tööd otsinute osatähtsus majanduslikult aktiivses¹ rahvastikus. See on positiivne näitaja ka Euroopa Liidu keskmisega võrreldes. Kui Eestis on pikaajaline töötus viimastel aastatel järginud vaid langustrendi (kahanedes 2006. a 2,8%ni), siis Euroopa Liidu keskmine on püsinud 3,6% piires.

Joonis 1. Olulisemad tööturunäitajad

Liiga kiireks hinnatud palgakasvu aeglustumisest on veel vähe märke. Reaalpalga kasv oli esimesel pooleaastal üllikiire. See tõstab nõudluse poolel ostujõudu ja tekitab pakkumise poolel täiendavaid kulusid, ohustades sel moel nii mõnegi ettevõtte konkurentsivõimet. Ettevõtted ei suutnud 2007. aasta esimesel poolel kiiresti hoogustunud palgakasvu enam tulude ehk töövõljaluse ja hinnakasvu abil rahastada ning kasumi osatähtsus SKPs alanes 6-7 aasta taguste tasemeteni. Töövõtjate veelgi suurenenud liikuvus riikide vahel on ilmselt täiendav tegur, mis avaldab palgatõusu survet ka nendel ametipostidel, mis madalast tööjõupuudusest tingitud survest puutumata jääksid.

¹ Majanduslikult aktiivsete arv on võrdne hõivatute ja töötute summaga.

Tabel 1. Olulisemad tööturunäitajad

	Muutus võrreldes eelmise aasta sama perioodiga (%)						Muutus võrreldes eelmise aasta sama perioodiga (tuhat inimest)					
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
	2004	2005	2006	I kv 2007	II kv 2007	2004	2005	2006	I kv 2007	II kv 2007	2004	II kv 2007
Rahvastik (1. jaanuari seisuga)	-0,4	-0,3	-0,2						-5,0	-3,6	-2,3	
15-74aastaste hõiveseisund												
Tööjõud	-0,2	0,1	4,1	0,7	0,1	0,1	1,2	11,9	-1,4	0,5	27,2	4,9
hõivatud	0,2	2,0	6,4	1,9	1,3	1,2	6,8	-1,4	1,2	11,9	38,9	12,3
töötlev tööstus	5,1	-0,9	-2,2	6,2	-1,2	6,8	-1,4	-3,1	8,5	-1,6	8,5	-1,6
töötud	-3,9	-17,9	-22,4	-16,9	-18,2	-2,6	-11,4	-11,7	-7,4	-7,8	-7,4	-7,8
vähem kui 6 kuud	-17,2	-12,3	-15,6	-11,9	-11,8	-4,4	-2,6	-2,9	-1,9	-2,0	-2,0	-2,0
6-11 kuud	-9,8	-38,0	-7,0	-48,3	-48,5	-1,0	-3,5	-0,4	-2,8	-3,2	-2,8	-3,2
12 kuud või rohkem	9,2	-16,0	-30,1	-12,3	-14,0	2,8	-5,3	-8,4	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7
24 kuud või rohkem	7,0	-15,3	-37,4	-24,8	-25,0	1,4	-3,3	-6,8	-3,5	-2,9	-3,5	-2,9
Mitteaktiivsed	0,3	0,1	-6,9	-2,0	-1,0	1,3	0,3	-26,7	-7,5	-3,5	-7,5	-3,5
Kokku	0,0	0,1	0,0	-0,3	-0,3	0,0	0,8	0,5	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7
	Tase (%)											
Tööjõus osalemise määr	62,9	62,9	65,5	65,3	66,3	-0,1	0,0	2,6	0,6	0,6	0,6	0,3
Töehõive määr	56,8	57,9	61,6	61,8	62,9	0,1	1,1	3,7	1,3	1,3	1,3	0,9
Töötuse määr	9,7	7,9	5,9	5,3	5,0	-0,3	-1,8	-2,0	-1,1	-1,1	-1,2	-1,2
Palk												
	2004	2005	2006	I kv 2007	II kv 2007	2004	2005	2006	I kv 2007	II kv 2007	2004	II kv 2007
	Tase (krooni)											
Keskmine brutokuupalk	7287	8073	9350,5	10 322	11 549	8,4	10,8	16,2	20,1	20,1	21,2	21,2
töötlev tööstus	6696	7526	8823,3	9784	10 836	8,4	12,4	17,6	21,6	21,6	22,8	22,8
Keskmine netokuupalk	5675	6411	7524	8339	9214	9,6	13,0	17,4	20,0	20,0	20,3	20,3
Miinimumpalk	2480	2690	3000	3600	3600	14,8	8,5	11,5	20,0	20,0	20,0	20,0

* autorite hinnang

Palgatõusu surve edasine areng on oluline aeglasema majanduskasvuga kohanemisel. Kui palgakasv lähitulevikus ei vaibu, suureneb järsema kohandumise tõenäosus.

Töäjõus osalemine ja mitteaktiivsus

2007. aasta esimese poole tööturu arengut võib pidada igati ootuspäraseks. Tõenäoliselt aeglustub tööhõive kasv ja alaneb töötuse määr ka järgnevatel kvartalitel. Töäjõu-uuringu andmetel oli 2007. aasta II kvartalis 15–74aastaseid töötavaid 658 600, töötuid 35 000 ja mitteaktiivseid² ehk õppijaid, pensionäre, kodused ja heitunud 352 800. Sellele eelneva nelja kvartali jooksul püsis hõivatute arv 650 000 ligiläinul ning arutleti töäjõu pakkumise võimaliku piiri saavutamise üle. Teises kvartalis suurenes hõivatute arv aga 659 000ni, mis annab lootust, et kõik reservid ei ole veel ammendunud.

Hõive kasv eeldab lisaks majanduskasvust tingitud töäjõunõudlusele aktiivsemat töäjõupakkumist. Seetõttu tuleb hõive kasvu ja töötuse jätkuva vähenemise kõrval tähelepanu pöörata mitteaktiivsuse vähendamisele ning eelkõige nendele vanuserühmadele, kelle integreerumine tööturule on ühel või teisel põhjusel raskendatud (nt vanemaelised ja noored).

Eelmise aasta sama kvartaliga võrreldes kasvas tööhõive nii töötuse kui ka mitteaktiivsuse vähenemise tõttu. Mitteaktiivsuse vähenemine ja töäjõus osalemise määr³ tõus ei olnud 2007. aasta esimesel poolel siiski nii drastiline nagu 2006. aastal. 15–74aastaste seas suurenes töäjõus osalemise määr 2007. aasta II kvartalis 66,6%ni, mis on ainult 0,6 protsendipunkti rohkem kui eelmise aasta samas kvartalis.

Kuigi tööhõive määr kasvas varasemaga võrreldes mõnevõrra aeglasemas tempos, jõudsimme ühele tähtsale verstapostile – Lissaboni strateegias sätestatud eesmärgile tõsta 15–64aastaste tööhõive määr 2010. aastaks 70%ni – siiski juba üsna lähedale. Nimelt ulatus see määr Eestis II kvartalis 69,3%ni.

Mitteaktiivsete arv vähenes 2007. aastal üsna tagasihoidlikult – I kvartalis 2% ning II kvartalis ainult 1%. Teisisõnu siirdus 2007. aasta II kvartalis mitteaktiivsete hulgast tööturule 3500 inimest. Piirkondade lõikes mitteaktiivsete arvu puhul pikaajalist kasvutrendi ei täheldatud. Lühiajaliselt aga suurenes mitteaktiivsete arv Kirde- ja Lõuna-Eestis ning vähenes Lääne- ja Põhja-Eestis. Kõige suurema panuse kogu Eesti mitteaktiivsete arvu langusse I ja II kvartalis andis Lääne-Eesti.

Kui veel 2007. aasta I kvartalis vähenes mitteaktiivsus nii õppivate noorte kui ka pensioniealiste arvel, siis II kvartalis pensioniealiste aktiivsuse kasvu ei toetanud. Tööealiste mitteaktiivsete pensionäride arv jäi täpselt eelneva aasta II kvartali tasemele (128 700). Seetõttu väheneski mitteaktiivsete arv põhiliselt õppivate noorte arvel (st õpingute tõttu mitteaktiivsete arv vähenes aastaga 8000 inimese võrra). Samas suurenes mõnevõrra haigustega ja lapsehooldusega seotud jõudeolek ning ka heitunud isikute arv tõusis veidi (1000 võrra).

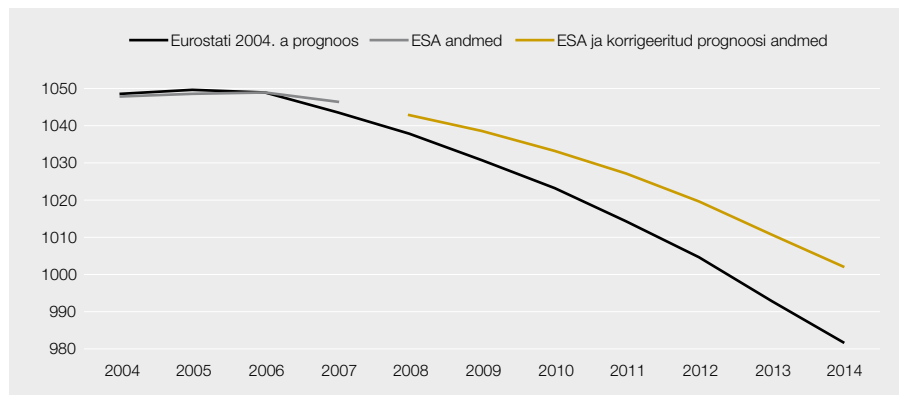
² Mitteaktiivne on tööealine isik, kes ei tööta ega otsi tööd.

³ Töäjõus osalemise määr võrdub hõivatute ja töötute osakaaluga tööealises elanikkonnas.

Töäjõus osalejate arvu võivad lisaks majanduse käekäigule mõjutada rahvastikumuuutused. Rahvastik kahaneb või kasvab ning see sõltub sündimusest, suremusest ning töäjõu sisse- ja väljavoolust. Demograafiliste protsessidega seotud tegurid piirasidki tänavu töäjõupakkumist. Nimelt hakkas Eesti tööealine elanikkond prognoositult vähenema. Paaril eelneval aastal ilmnenu positiivne asjaolu, et tööturule sisenes 1980ndate lõpus „beebibuumi” ajal sündinud, kõige arvukam noorte vanuserühm, on tänaseks oma aktuaalsuse minetanud. Töäjõuturule sisenejaid ehk uusi 15aastaseid on küll jätkuvalt rohkem kui töäjõu hulgast lahkujaid ehk 75aastaseid, kuid see vahe on nüüd ebapiisav, et kompenseerida ka muus vanuses tööealise elanikkonna vähenemist (kas surma või migratsiooni tagajärjel).

Eurostati 2004. aasta prognoos eeldaski Eestis tööealise (vanuses 15–74) elanikkonna vähenemise algust juba 2006. aastal ning edasist süvenemist. Aastaks 2014 pidi tööealiste arv alanema juba 67 000 inimese võrra 982 000ni.

Tegelikult osutus Eurostati prognoos veidi pessimistlikuks. Eesti tööealine elanikkond hakkas vähenema alles tänavu ning aasta alguses oli 15–74aastaste arv vaid 2600 võrra väiksem kui eelmisel aastal (st koguarv oli prognoositust 2500 võrra suurem). Tõenäoliselt on see seotud prognoositust veidi väiksemaks osutunud netomigratsiooniga⁴ (eelkõige emigratsiooniga), mille tagajärjel vähenes tööealiste elanike arv mõõdukamalt. Kui aga emigreerunud residendid Eestisse lähiaastatel tagasi ei pöördu, siis esialgsete hinnangute põhjal võib Eesti tööealine elanikkond väheneda 2014. aastaks ligikaudu 40 000 võrra ehk ühe miljoni inimeseni (vt joonis 2).

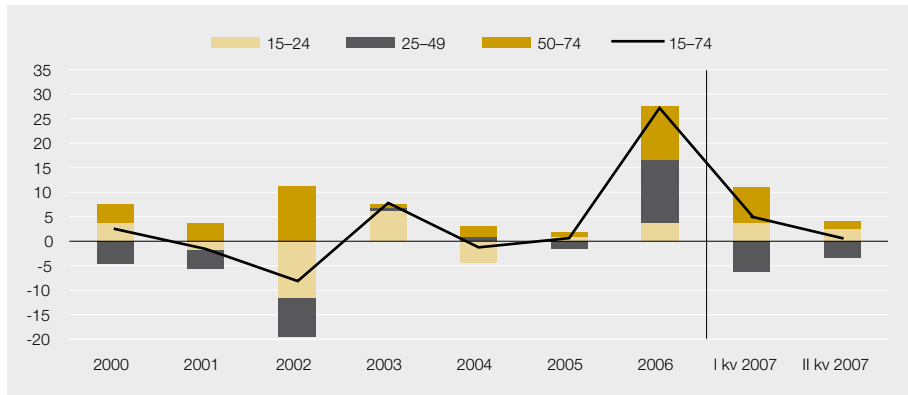

Joonis 2. Eesti tööealiste arvu prognoos (tuhat inimest)

Töäjõud kasvas 2007. aasta II kvartalis nooremate (15–24aastaste) ja vanemate (50–74aastaste) vanuserühmade toel. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga osales noori töäjõus II kvartalis 2600 võrra ja vanemaelalisi 1600 võrra rohkem. Samas vähenes parimas tööeas inimeste ehk

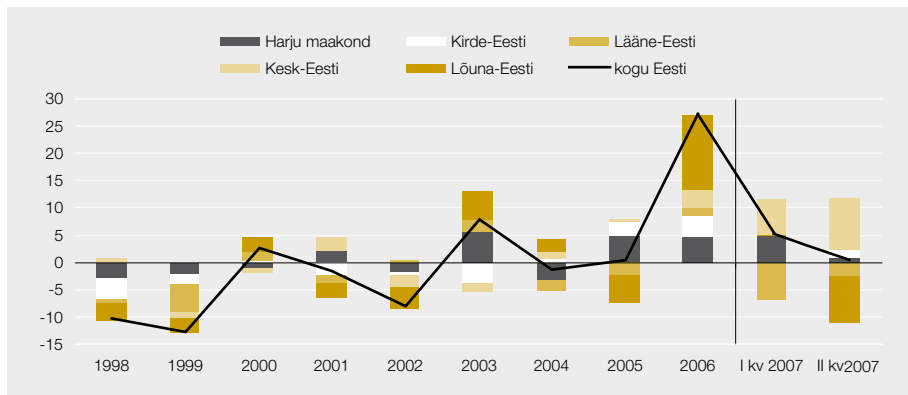
⁴ Netomigratsioon võrdub sisse- ja väljarändavate inimeste arvu vahega.

25–49aastaste arv 3500 võrra (vt joonis 3). Hõive kasvu panustasid siiski kõik vanuserühmad ning ka parimas tööeas inimeste hõive suurenes aastaga, kuigi vaid 1900 võrra. Ilmselt vähenes töötute arv 7800 võrra suuresti just selles vanuserühmas.

Joonis 3. Vanuserühmade osatähtsus töötõu kasvus (tuhat inimest)

Peale vanuse mõjutab inimeste käitumist tööturul ka nende piirkondlik liikuvus. Kuigi viimastel aastatel on erinevused Eesti piirkondade vahel vähenenud, oli tööturu areng regiooniti jätkuvalt üsna ebaühtlane. Aktiivsuse määr on olnud läbi aegade kõrgeim Harjumaal ja Tallinnas (69–70%). Viimasel poolaastal aga suurenes aktiivsus eelkõige Kesk-Eestis (vt joonis 4).

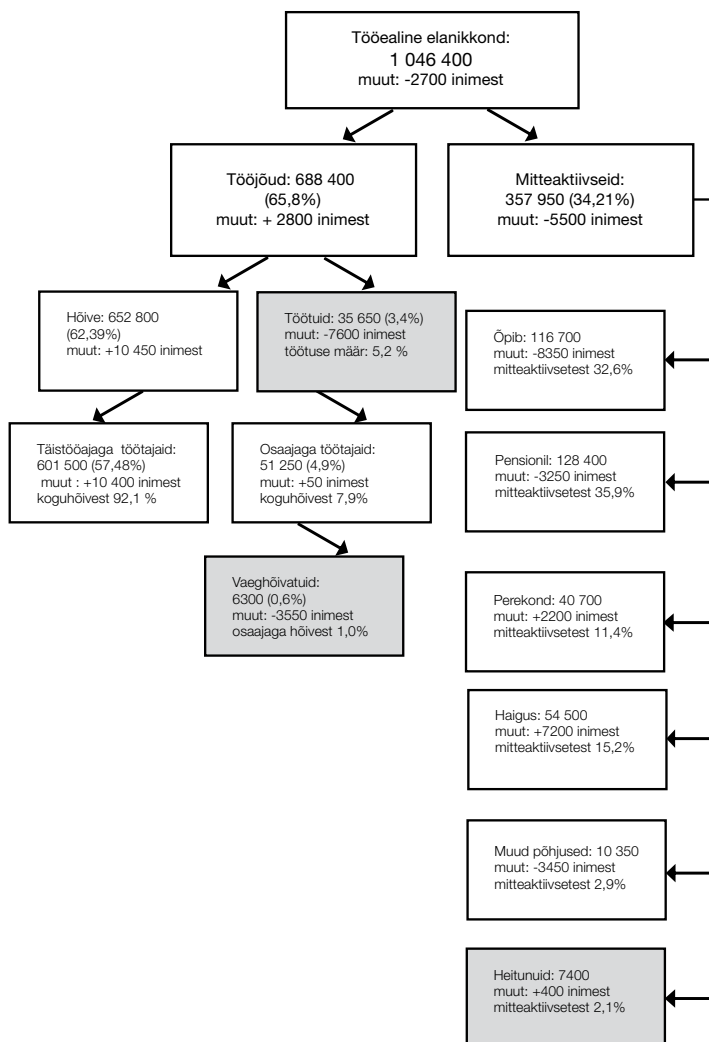
Joonis 4. Piirkondade osatähtsus töötõu kasvus (tuhat inimest)

Hõive

Võrreldes 2006. aastaga, mil tööga hõivatute arv kasvas aastaga 6,4%, pidurdus hõive kasv selle aasta esimesel poolel: I kvartalis oli hõivatuid 1,9% ning II kvartalis 1,3% rohkem kui aasta tagasi.

Hõivatute arv, mis tõusis eelmise aasta II kvartalis kiiresti 650 000ni, jäi järgnevas kolmes kvartalis samale tasemele kõikuma ning kohati isegi vähenes pisut. 2007. aasta II kvartalis aga tõusis hõivatute arv 8600 võrra 658 000ni.

Hõivatute arv on kasvanud kõigis vanuserühmades (vt joonis 5). Suhteliselt enam on juurde tulnud töötavaid noori. Tänavu II kvartalis oli 15–24aastaseid hõivatuid ligi 70 000 ehk 4,8% rohkem kui

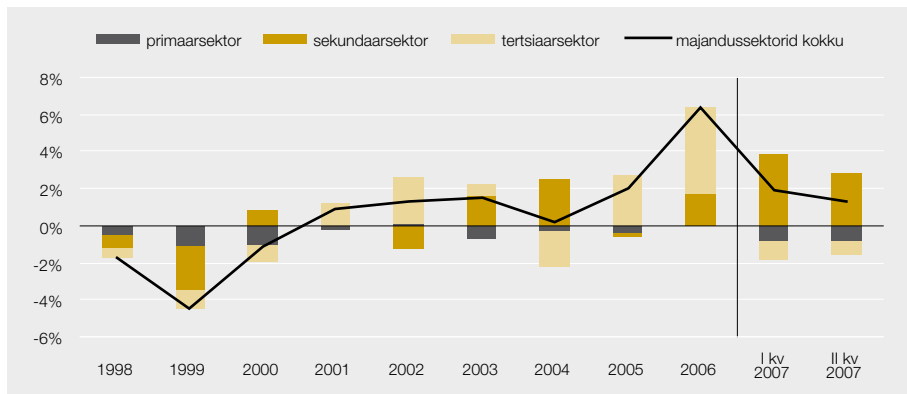
Joonis 5. Eesti tööturg 2007. a esimesel poolel ja muutus võrreldes 2006. a sama perioodiga (% tööealisest elanikkonnast)

aasta tagasi. Kolme viimase aastaga on töötavate noorte arv kasvanud neljandiku võrra. Üsna palju noori inimesi eelistavad töötada õppimise kõrval.

Majandussektorite lõikes kasvas hõive II kvartalis ainult sekundaarsektoris (st töötlevas tööstuses, ehituses ning elektrienergia-, gaasi ja veevarustuses) – 8,5% ehk 18 300 inimese võrra. Töötavate inimeste arv suurenes jätkuvalt kiiresti vaid ehitussektoris (21 200 võrra). Viimase nelja aastaga on töötajate arv selles sektoris enam kui kahekordistunud, ulatudes 82 600 inimeseni ja 12,5%ni hõivatute koguarvust. Tõenäoliselt jätkus ka II kvartalis see tendents, et ehitussektor meelitas endale nii kõrge palgataseme kui ka kõige kiirema palgakasvu abil töökäsi teistest sektoritest. Kui lähitulevikus leiab aset prognoositud jahtumine kinnisvaraturul, võib see teatud viitajaga taas vähendada nõudlust ehitajate järele.

Hõivatute arv langes töötlevas tööstuses ja energeetikas vastavalt 1600 ja 2500 võrra. Kuna II kvartalis oli lisandväärtuse kasv töötlevas tööstuses tavapäraselt kõrge, siis sai see toimuda vaid tootlikkuse arvel. Nominaalse tööjõu tootlikkuse⁵ kasv kiirenes töötlevas tööstuses 20,9%ni; reaalne ehk püsivhindades kasv üle 11%.

Hõive vähenes ka primaar- ja tertsiaarsektoris (vt joonis 6). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi väitel on primaarsektori hõive languse taga ennekõike metsamajandus, mis peab toime tulema raiemahu piirangutega. Samuti vähenes töötajate arv II kvartali andmete põhjal kaubanduses, hotellide ja restoranide tegevusalal ning veonduse, laonduse ja side sektoris. Sellele võisid mõju avaldada mõnevõrra pidurdunud kaubanduse kasv ning turismi- ja transiidisektori raskused, mis olid tingitud ebasoodsatest välispoliitilistest sündmustest.

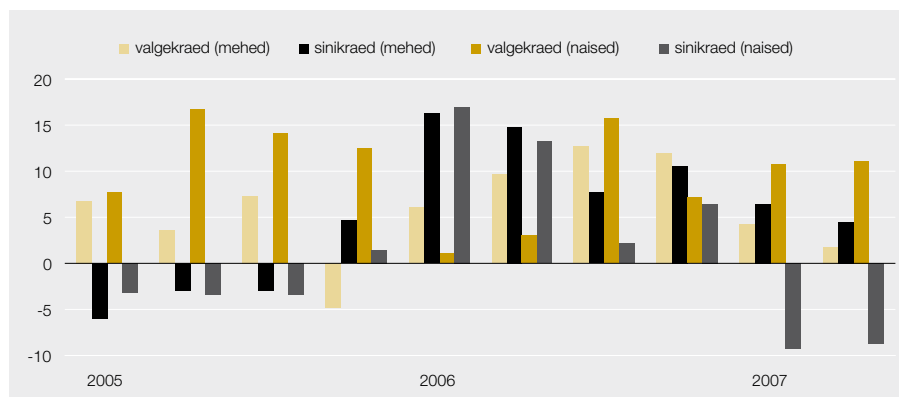
Joonis 6. Hõive kasv ja majandussektorite osakaal kasvus

⁵ Nominaalne tööjõu tootlikkus on lisandväärtuse kasv töötaja kohta.

Piirkondade lõikes oli hõive kasv 2007. aasta kahe esimese kvartali jooksul positiivne Lääne-, Põhja- ja Kesk-Eestis. Kõige enam suurenes hõive Lääne-Eestis – ligikaudu 8700 inimese võrra – ning eelkõige noorte ja eakate hulgas. Teistes regioonides oli hõive kasv suhteliselt väike; Lõuna-Eestis see isegi vähenes (1,6% võrra II kvartalis).

2007. aasta II kvartalis hõivestruktuur mõnevõrra muutus. 2006. aasta jooksul ning 2007. aasta I kvartalis kasvas hõive peamiselt palgatöötajate toel, mistõttu nende osatähtsus koguhõives tõusis möödunud aasta lõpus 92,5%ni. 2007. aasta II kvartalis vähenes nende arv 1300 võrra ning koguhõive suurenes ettevõtjate ja üksikettevõtjate arvu kasvades (vastavalt 6900 ja 2900 võrra). Palgatöötajate osakaal koguhõives alanes taas 90% lähedale.

Ametirühmade lõikes tulenes hõive kasv mitte niivõrd tööliste ehk sinikraade⁶, kui võrd spetsialistide ehk valgekraade⁷ arvu tõusust. Meessoost tööliste arv kasv langeb kokku ehitustööliste arvu omaga. Naiste hõives tekkinud muutuste (sinikraade arvu vähenemine ning valgekraade arvu kasv) põhjused ei ole nii selged (vt joonis 7).

Joonis 7. Ametirühmade osatähtsus hõive kasvus (tuhat inimest)

Kuigi Euroopa Liidu sisese migratsiooni ulatust on usaldusväärsete andmete puudumisel väga raske hinnata, saab kasutada Eurostati andmeid hõive kohta lähtuvalt sisemaise ja koguhõive kontseptsioonist⁸. Nende vahe näitab netomigratsiooni ehk mõnes teises riigis töötavate Eesti residentide arvu, millest on lahutatud Eestis töötavate, teiste riikide residentide arv (vt tabel 2).

⁶ Sinikraed: teenindus- ja müügitöötajad; põllumajanduse ja kalanduse oskustöölised; oskus- ja käsitöölised; seadme- ja masinaoperaatorid; lihttöölised; relvajõud.

⁷ Valgekraed: seadusandjad, kõrgemad ametnikud ja juhid; keskastme spetsialistid ja tehnikud; ametnikud.

⁸ Koguhõive hõlmab sisemast hõivet ning välismaal töötavaid Eesti residentide; see ei hõlma Eestis töötavaid mitteresidentidest välismaalasi.

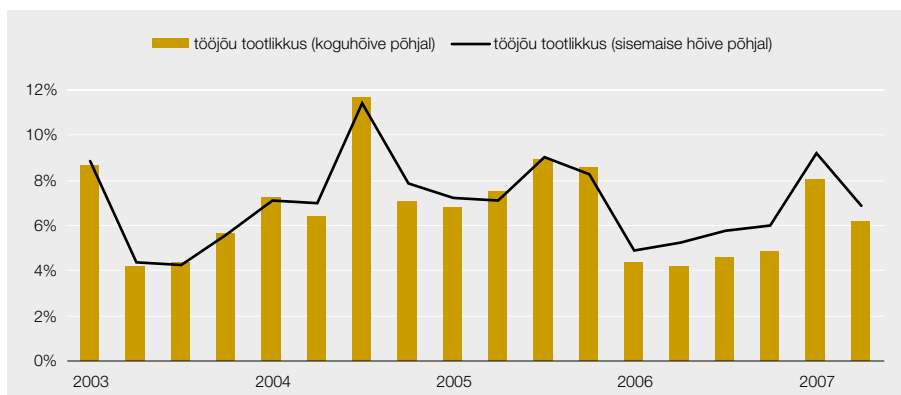
Tabel 2. Koguhõive ja sisemaise hõive

	Koguhõive	Kasv (%)	Sisemaise hõive	Kasv (%)	Vahe
I kv 2004	592 000	2,2	587 000	2,3	5000
II kv 2004	597 000	1,1	591 000	0,5	6000
III kv 2004	600 000	-1,8	595 000	-1,9	5000
IV kv 2004	604 000	-0,4	596 000	-0,9	8000
I kv 2005	597 000	0,8	590 000	0,5	7000
II kv 2005	612 000	2,4	607 000	2,7	5000
III kv 2005	614 000	2,4	609 000	2,3	5000
IV kv 2005	617 000	2,1	611 000	2,5	6000
I kv 2006	636 000	6,6	627 000	6,2	9000
II kv 2006	651 000	6,5	641 000	5,6	10 000
III kv 2006	651 000	6,0	640 000	5,1	11 000
IV kv 2006	653 000	5,8	640 000	4,7	13 000
I kv 2007	649 000	1,9	632 000	0,8	17 000
II kv 2007	660 000	1,3	645 000	0,6	15 000

Allikad: Eurostat; autorite arvutused

Vastavalt nendele Eurostati andmetele on viimastel aastatel (pärast Euroopa Liiduga ühinemist) pidevalt suurenenud välismaal töötavate Eesti residentide arv. Seda pole suutnud kompenseerida ka teiste riikide residentide sissevool Eestisse. 2007. aasta I kvartalis ulatus netomigratsiooni negatiivne saldo juba 17 000 inimeseni. Teisisõnu oli 13 000 lisandunud hõivatust jäänud Eestisse vaid 5000 ja 8000 leidnud rakendust mujal. Teises kvartalis vähenes netomigratsiooni negatiivne saldo 15 000 inimeseni. Seega oli 9000 lisandunud hõivatust jäänud Eestisse vaid 4000 ja 5000 leidnud tööd mujal ning sisemaise hõive kasvas sel perioodil vaid 0,6%.

Kuna sisemaise ja koguhõive andmete erinevus on suhteliselt märkimisväärne, siis on suuri eri-

Joonis 8. Tööjõu tootlikkuse kasv

nevusi ka kõikides nende põhjal tuletatud näitajates. Näiteks tööjõu tootlikkuse kasvunäitaja, mis on arvatud sisemaise hõive määra põhjal, kajastab väiksemat aeglustumist 2006. aastal ning kiiremat kasvu 2007. aastal: 9,2% I kvartalis ja 6,9% II kvartalis (vt joonis 8).

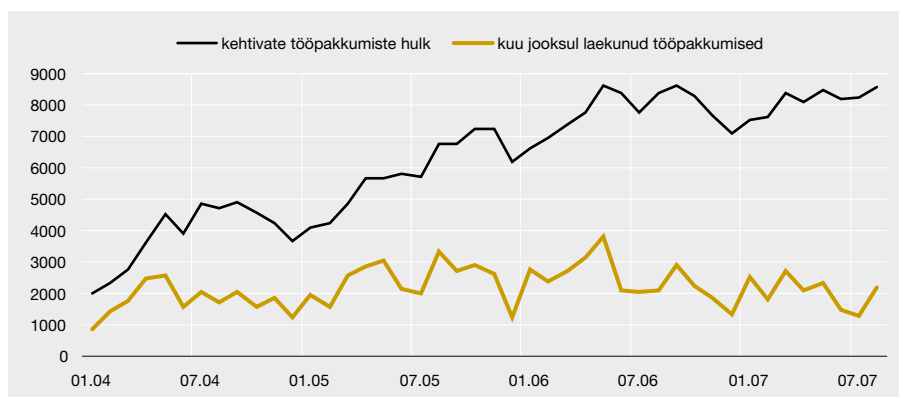
Kokkuvõttes võib väita, et kohalikule turule suunatud tööjõupakkumise kasv on aeglustumas ning Eestist väljapoole liikumine on intensiivsem ehk välismaale suundujate arv on tõusmas. See tähendab, et tööjõuvarud on kahanenud ja suureneb pakkumise piirang, millest on riskina juttu mitmes Eesti Panga prognoosis.

Vabad töökohad

Eelmisel aastal Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostatud tööjõuvajaduse prognoosi järgi pidi tööjõupakkumine muutuma lähiajal keerulisemaks. Ühelt poolt on see seotud väheneva rahvaarvu ja vananeva rahvastikuga ning teisalt töötajate jätkuva väljavooluga välisriikidesse. Ettevõtetel on raskusi vajaliku tööjõu leidmisega, sest ebapiisav tööjõupakkumine ei suuda enam rahuldada kiirest majandusarengust tingitud nõudlust tööjõu järele. See prognoos on siiski pigem kaugemale ette vaatav, kuivõrd lähikuude andmed seda veel ei kinnita.

Kuigi Tööturuameti vabade töökohtade statistika ei ole esinduslik ega laiene seetõttu kogu Eesti majandusele⁹, on seda käesolevas analüüsis kasutatud tööjõunõudluse ühe võimaliku indikaatorina.

Tööturuameti statistikast on viimasel ajal võimalik välja lugeda hoopis tööjõunõudluse kasvu vaibumist. Selle järgi jäi uute töökuulutuste arv viimases neljas kvartalis aastatagustele näitajatele pigem alla. 2007. aasta II kvartalis oli uute töökohtade arv vähenenud lausa 36% võrra, kuigi selle kasv on varemgi olnud kuude lõikes üsna heitlik (vt joonis 9).

Joonis 9. Tööturuametile esitatud tööpakkumised

⁹ Statistikaameti andmetel saab Tööturuameti abiga tööle ainult 1% vaatlusaluse perioodi jooksul töö leidnud hõivatutest.

Vaadeldava perioodi jooksul kehtivate tööpakkumiste arv Tööturuametis on viimasel ajal jäänud pigem aastataguste tasemetel ligidale. Arvestades, et pakkumise piirangud (olemasolevate töötajate ebapiisav kvalifikatsioon, tööjõu äravool teistesse riikidesse jms) ei ole viimasel aja leevenenud, võib tööpakkumiste hulga stabiliseerumine tähendada seda, et tööandjate võime leida endale sobivat tööjõudu ei ole vähenenud ning nõudluse surve on püsinud ühesugune.

Tööpuudus

Tööpuudus vähenes ka 2007. aastal, kuigi see protsess on samuti eelmise aastaga võrreldes aeglustunud. Töötute arv vähenes taas 2005. aasta esimese poole tasemini, olles vahepealset perioodil sellest tunduvalt suurem. Kahe kvartali jooksul kahanes see keskmiselt 17,9% ehk 7700 inimese võrra. Teises kvartalis oli töötuse määr 5,0% ehk väiksem nii eelmise kvartaliga (5,3%) kui ka eelmise aasta sama kvartaliga (6,2%) võrreldes. Viimase kolme aasta jooksul on töötuse määr vähenenud kaks korda – 2004. aasta II kvartalis oli see veel 10%.

Eelmise aasta II kvartaliga võrreldes vähenes töötuse määr tänava kõige rohkem suurima tööpuudusega Kirde-Eestis – 14,0%lt 9,8%ni. Töötuse määr oli väiksem Lääne- ja Põhja-Eestis – vastavalt 3,0% ja 3,9%.

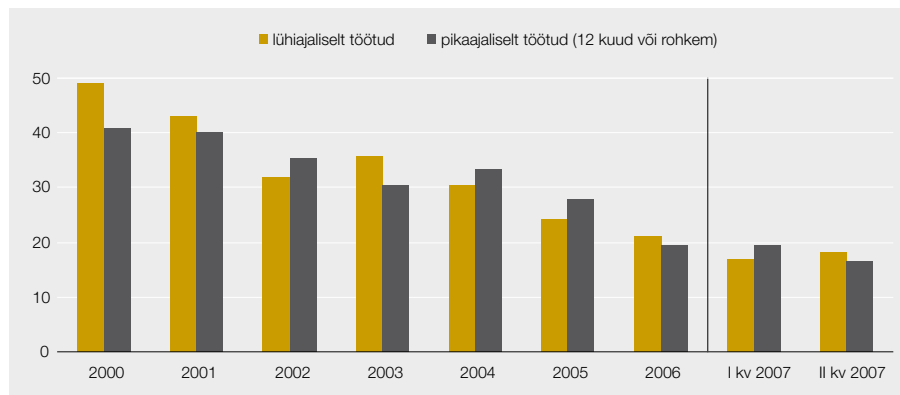
Koos töötuse kiire vähenemisega aastatel 2005–2006 on ühtlasi kahanenud pikaajalise töötuse määr ehk aasta või kauem tööd otsinute osatähtsus majanduslikult aktiivses rahvastikus. 2002. aastaga võrreldes vähenes pikaajaline töötus 2006. aastaks ligi poole võrra. See on positiivne näitaja ka Euroopa Liidu keskmisega võrreldes. Eestis kahanes pikaajalise töötuse määr 2006. aastal 2,8%ni, samas kui Euroopa Liidu keskmine oli 3,6%. Kui Eestis on pikaajaline töötus viimastel aastatel näidanud vaid langustrendi, siis Euroopa Liidu keskmine on püsinud 4% piires. Euroopa Liidus oli pikaajalise töötuse määr 2006. aastal kõrgeim Slovakkias (10,2%) ja Poolas (7,8%) ning madalaim Taanis (0,8%) ja Küprosel (0,9%).

Pikaajaliste töötute arv on küll märkimisväärselt kahanenud, kuid pikaajalise töötuse osatähtsus töötuses on endiselt suur. Kui Euroopa Liidus oli 2006. aastal keskmiselt aasta või kauem tööd otsinud 46% töötutest, siis Eestis oli pikaajaliselt töötute osatähtsus töötute hulgas 48%.

Statistikaameti andmetel on Eestis kõrgharidusega inimestel kolm korda väiksem tõenäosus pikaajaliselt töötuks jääda kui alg- ja põhiharidusega inimestel. Pikaajaline töötus ähvardab enam vanemaealisi ja neid, kes enne töötuks jäämist olid ametis lihttöölisena. Kui tööga hõivatutest on põhi- või vähesema haridusega vaid iga kümnes, siis töötutest iga neljas. Töö leidmisega ei ole probleeme kõrgharidusega inimestel. Nende töötuse määr kahanes tänava 2,6%ni. Selline märkimisväärselt madal näitaja tähendab pigem seda, et tööandjatel on vähe võimalusi vajalikke kõrgharidusega spetsialiste leida.

Eestis on probleemiks keeleoskus, mistõttu Kirde-Eestis ja venekeelse elanikkonna seas on tööpuudus ülejäänud Eestiga võrreldes märgatavalt kõrgem.

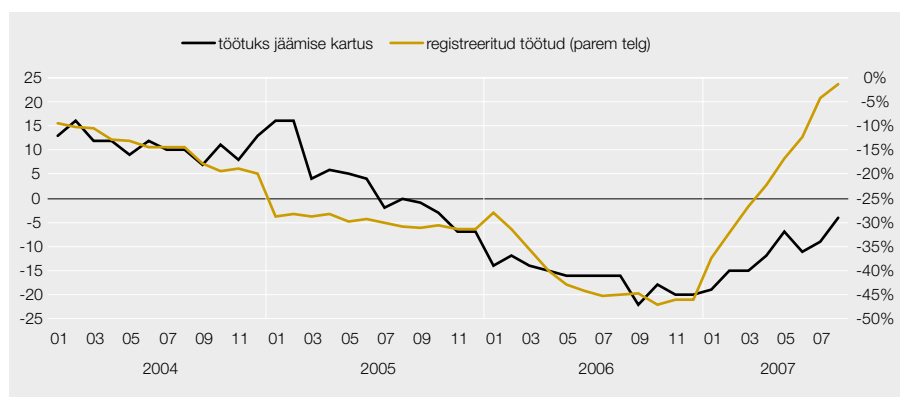
Pikaajaliselt töötute arv vähenes ka 2007. aasta esimeses kahes kvartalis, kuid nende osatähtsus töötute hulgas eriti ei muutunud. Kui eelmisel aastal oli aasta või kauem tööd otsinuid 48% töötutest, siis tänava I kvartalis oli pikaajalise töötuse osatähtsus 53%. Teises kvartalis olukord paranes ning pikaajaliselt töötute osakaal oli lühiajaliselt töötute omast väiksem, ulatudes 47,6%ni (vt joonis 10).

Joonis 10. Lühi- ja pikaajaliselt töötud (tuhat inimest)

Tööpuudus vähenes 2007. aasta esimese poolel igas vanuserühmas. Eriti kiire oli langustrend vanemaeealiste seas, kelle puhul tööpuudus alanes II kvartalis 3%ni. Parimas tööeas inimeste töötuse määr oli 4,8% ning noorte oma 11,7%.

Mitte-eestlaste ja eestlaste töötuse määr langes üsna samas ulatuses. Kui eestlastest töötute arv vähenes umbes 3300 võrra, siis muulaste oma 3700 võrra.

Joonis 11. Töötuks jäämise kartus EKI tarbijabaromeetri põhjal ja registreeritud töötus

Tööpuuduse analüüs piirkondade lõikes näitab, et eriti suur langus leidis aset Kirde-Eestis, kus töötuse määr vähenes enam kui 4 protsendipunkti võrra 14%lt 9,8%ni. Samuti positiivsed olid muutused Lõuna-Eesti tööturul, kus tööpuudus vähenes 3 protsendipunkti võrra. Lääne- ja Kesk-Eestis oli töötuse määr üsna väike, kuid eelmise aasta sama perioodiga võrreldes on see pisut suurenenud.

Töenäosust töötuks jääda hindasid majapidamised Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) tarbijabaroomeetri kohaselt suuremaks kui 2006. aastal (vt joonis 11). Pessimistlikum hinnang on kooskõlas registreeritud töötute arvuga, mis jäi viimastel kuudel eelneva aasta näitajatele päris lähedale ega kahanenud enam.

Arvestades aga olukorda, et viimastel aastatel registreeritud töötute arvu muutused on üldjoontes vastanud töötute koguarvu muutustele, võib ka töötute arvu vähenemine varsti peatuda ning edaspidi (eriti arvestades vähenevat tööealist elanikkonda) saab hõive kasvada ainult majandusaktiivsuse tõustes või välismaal töötavate inimeste tagasipöördumisel.

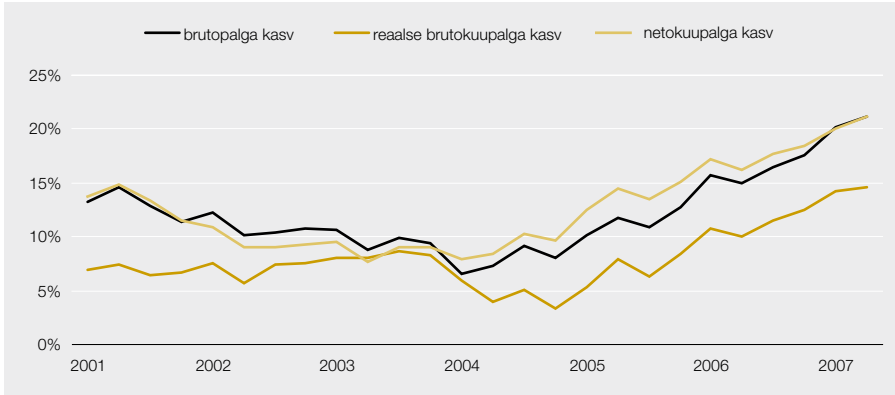
Tööjõukulud ja hinnasurved

Keskmine palk

Tugeva nõudluse ja piiratud tööjõupakkumise toel jätkus keskmise brutokuupalga kiire kasv ka selle aasta II kvartalis, tõustes 11 549 kroonini. Eelmise aasta II kvartaliga võrreldes suurenes keskmine brutokuupalk seega 21,2% võrra ning seda üha kiirenevas tempos. Osaliselt oli seekordne hoogne kasv tingitud ka ühekordsete hüvitiste ja suviste puhkusetasude maksmisest. Brutotunnipalga kasv II kvartalis enam ei kiirenenud, kuid jäi siiski väga kõrgele 20,1% tasemele. Isegi kui teisel poolaastal hakkab palgakasvu tempo lõpuks alanema (lootust selleks annab laekuva sotsiaalmaksu kasvu mõningane aeglustumine), kujuneb palgakasv sel aastal kokkuvõttes kiiremaks kui möödunud aastal, mil see oli 15,8%.

Brutopalga reaalkasv kiirenes möödunud aasta lõpu 12,6% tasemelt selle aasta I kvartalis 14,2%ni ja II kvartalis koguni 14,7%ni, saavutades läbi aegade kõrgeima taseme (vt joonis 12). Seega suurenes palgatöötaja ostuvõime veelgi. Neto- ja brutokuupalga vahel kasvuerinevust sel aastal enam ei olnud. See tulenes sellest, et üksikisiku tulumaksumäära alandamist kompenseeris kiirema palgakasvuga kaasnev efektiivse tulumaksumäära tõus.

Jõulise palgakasvuga on kaasnenud suhtelise palga kiirem areng nii tegevusharude kui ka piirkondade lõikes. Eriti palju tõusis II kvartalis keskmine brutopalk kaevuritel ja ehitajatel – aasta võrdluses koguni 38,8% ja 32,1% –, küündides vastavalt 13 743 ja 12 700 kroonini. Mäetööstuse palgatöötajate brutokuupalka mõjutas tänava II kvartalis ühekordne preemia ja lisatasu. Keskmine brutotunnipalga kasv mäetööstuses aga hoopis aeglustus I kvartali 20,3%lt 19,1%ni II kvartalis.

Joonis 12. Keskmise palga areng

Keskmine brutokuupalk langes ainult kalapüügi tegevusalal (1,4%). Kõige järsemalt aeglustus palgakasv kinnisvarasektoris – eelmise aasta 16,3%lt 5,6%ni selle aasta teises pooles.

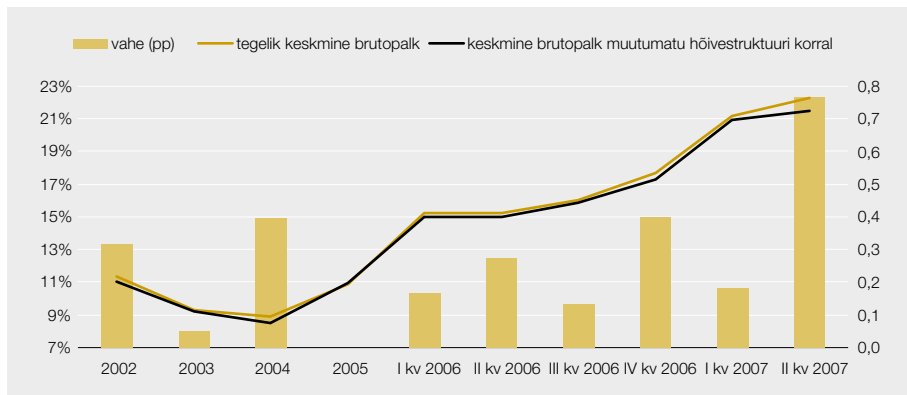
2007. aastal jätkus kiire palgakasv põllumajanduses (25,1% I kvartalis ning 22,4% teises; vt tabel 3). Seda võib seletada nii madala palgataseme kui ka Euroopa Liidu suurenenud põllumajandustoetustega. SKP statistika põhjal suurenesid toetused II kvartalis 32,3% ehk 253,5 miljoni krooni võrra, millest suur osa lisandus just põllumajandusse.

Tabel 3. Keskmise brutokuupalga kasv tegevusalade lõikes

	2003	2004	2005	2006	I kv 2007	II kv 2007
Tegevusalade keskmine	9,4	8,4	10,8	16,5	20,1	21,2
Avatud sektor						
Põllumajandus	8,9	13,1	17,2	21,0	25,1	22,4
Metsandus	13,3	22,9	15,1	8,8	33,4	27,2
Kalapüük	-4,4	-1,4	3,3	55,3	-3,1	-1,4
Mäetööstus	9,3	6,6	0,5	15,3	19,8	38,8
Töötlev tööstus	9,0	8,4	12,4	17,5	21,6	22,8
Suletud sektor						
Elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus	9,3	6,0	13,5	7,8	18,0	22,3
Ehitus	13,5	11,7	13,6	18,8	24,2	32,1
Hulgi- ja jaekaubandus	14,5	2,6	7,0	23,1	22,4	20,5
Hotellid ja restoranid	17,7	8,5	19,5	13,4	20,7	17,3
Veondus, laondus ja side	4,1	9,3	10,1	14,3	28,7	21,1
Finantsvahendus	9,8	3,0	9,2	3,2	29,1	27,5
Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	-0,4	15,4	4,2	17,6	5,4	5,9
Avalik haldus ja riigikaitse	8,7	8,2	9,5	13,7	23,7	25,6
Haridus	9,4	10,3	11,5	10,1	16,9	17,5
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	15,0	13,9	21,1	14,3	15,3	26,6
Muu teenindus	8,3	14,3	11,6	12,8	23,3	21,6

Töötlevas tööstuses kasvas palk tegevusalade keskmisega võrreldavas, ehkki pigem kiiremas tempos: 21,6% I kvartalis ning 22,8% teises.

Kuna nii hõive kui ka palgakasvu areng oli II kvartalis tegevusalade lõikes üsna ebaühtlane, avaldasid suhtelise palga kiirem kasv ning struktuursed muutused suuremat mõju ka keskmisele palgakasvule. Näiteks kui II kvartalis suurenes hõivatute arv ehituses 21 200 inimese võrra (koguhõive vaid 8600 võrra), siis tõusis ehitussektori osatähtsus hõives aastaga 3,1 protsendipunkti võrra (9,4%lt 2006. a II kvartalis 12,5%ni 2007. a II kvartalis). Arvestades, et ka brutopalgakasv oli ehituses üks kiiremaid (32,1%), andis see hõivestruktuuri nihe arvestatava panuse keskmise brutopalga kasvu kiirenemisse. Kasutades vaid tegevusalade statistikat hõivatute arvu ning tegevusala keskmise brutokuupalga kohta võib väita, et tegevusalade hõivestruktuuri muutuste mõju keskmisele palgakasvule suurenes tänava II kvartalis 0,8 protsendipunkti (vt joonis 13). See tähendab, et keskmise brutopalga kiirenemise taga II kvartalis (kokku 0,9 protsendipunkti võrra) ei ole mitte niivõrd palgatõusu kiirenemine, kuivõrd hõive struktuursed muutused.

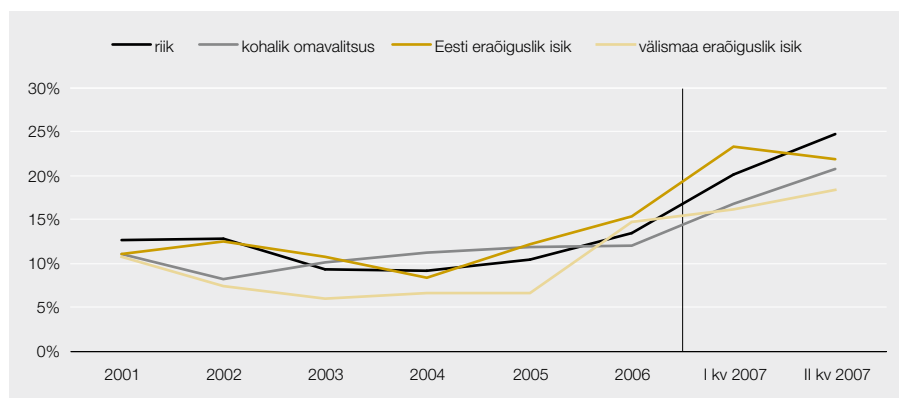

Joonis 13. Tegevusalade hõivestruktuuri muutuste mõju keskmisele palgakasvule

Tegelikult ei piirdu struktuursed nihked hõives vaid tegevusalade vahel liikumisega. Suuremad muutused toimuvad tegevusalade ja ettevõtete sees, kuid nende muutuste mõju hindamiseks napib paraku statistilisi andmeid.

Mis puudutab palgatõusu piirkonniti, siis mujal Eestis oli see 2007. aasta II kvartalis suurem kui Harjumaal. Kui Tallinnas ja Harjumaal oli keskmine palgatõus 19,4%, siis Tartus ja Tartumaal oli see 24,5%, Viljandis 25,8% ning Põlvas 24,4%. Olukord on paranenud ka Ida-Virumaal, kus palgatase on tavaliselt kõige madalam olnud, kuid kus II kvartalis oli palgakasv 24,7% Eesti keskmisest kiirem. Harjumaa ja teiste piirkondade vahelised suured palgaerinevused vähenesid seega veelgi, mis võib olla seotud ka elanikkonna suurema liikuvusega.

Majandussektorite lõikes ja tööandja omaniku järgi on olukord veidi muutunud. Eelneval aastal ning tänava I kvartalis tõusid palgad jõulisemalt erasektoris, samas kui II kvartalis oli palgakasv kiireim avalikus sektoris (24,7%) ning aeglaseim välismaa eraõiguslikele isikuile kuuluvates ettevõtetes (18,4%). Eesti eraõiguslikele isikuile kuuluvates ettevõtetes oli keskmine brutokuupalga kasv 21,8% ehk 1,5 protsendipunkti võrra aeglaseim kui I kvartalis (vt joonis 14). Avalik sektor ületas teisi sektoreid ka palgataseme poolest.

Joonis 14. Keskmise palga kasv tööandja omaniku järgi

Avaliku sektori palgakasv on seni olnud üldjuhul kooskõlas suurenenud maksulaekumisega ning palgatõusu surve tugevnemist ei peeta keskpikas perspektiivis ootuspäraseks. Avaliku sektori palgad ei ole kunagi ka nii tundlikud, et reageerida kiiresti majandusolukorra muutustele, eriti kasvutsükli pöördpunktides. Seetõttu ka II kvartalis, kus senine väga kiire nominaalne majanduskasv hakkas aeglustuma, ei ole vastassuunaline palgakasvu kiirenemine riigisektoris iseenesest probleemiks, kui see taandub samuti selle aasta piirides. Avaliku sektori palgakasvu kohanemine peaks aga olema üks eesmärk vähemalt järgmise aasta eelarve kokkupanemisel.

Kuna majanduskeskkond on võrreldes paari eelneva aastaga muutunud keerulisemaks, on palgatõusu surve jätkuvalt suur ka erasektoris. Selle üks põhjusi on kiire majanduskasvu tingimustes aina suurenev kõrgelt kvalifitseeritud spetsialistide nappus. Nende tööl hoidmiseks või üleostmiseks ollakse valmis maksma järjest suuremaid summasid. Pakkumise piirangute säilimises mängivad jätkuvalt rolli ka avatud piirid ning tööjõu kasvav liikuvus riikide vahel.

Tööjõu erikulu

Viimasel ajal pidevalt kiirenev palgakasv Eestis näitab seda, et tööjõuturg on muutunud ning inimkapital kallinenud. Tööturg on muutunud järjest avatumaks ning töötajatel on rohkem valikuvõimalusi, sealhulgas võimalus minna tööle väljapoole Eestit, mis on kasvõi niisama argumendina täiendav palgasurve allikas.

Ettevõtete majandusstatistika põhjal võib väita, et palgafondi kasv ei ületanud loodud lisandväärtuse kasvu ka selle aasta esimesel poolel. Kuna lisandväärtuse kasvutempo oli varasemast veelgi hoogsam, tingis see omakorda jõulise palgakasvu (vt tabel 4).

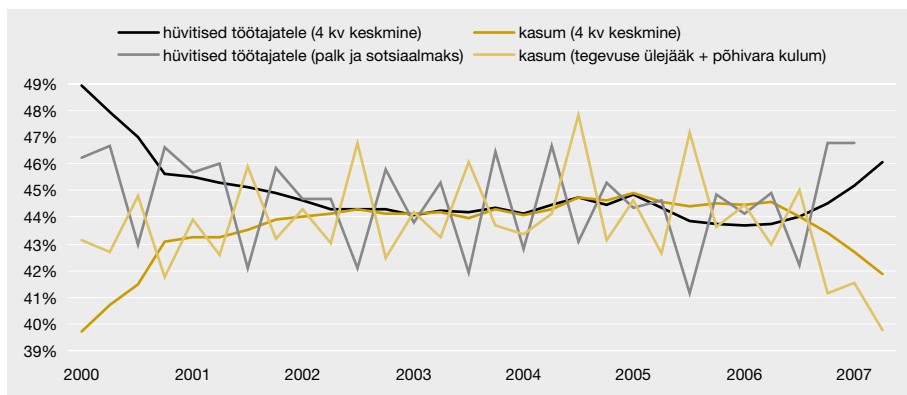
Tabel 4. Tööjõukulu ja lisandväärtuse kasv ettevõtete statistika põhjal (%)

	I kv 2006	II kv 2006	III kv 2006	IV kv 2006	I kv 2007	II kv 2007
Tegevusalad kokku						
Tööjõukulu	19,1	20,0	22,1	24,9	30,3	30,3
Lisandväärtus	27,3	21,5	29,6	30,2	29,0	31,1
Töötlev tööstus						
Tööjõukulu	15,8	16,4	18,6	18,7	22,2	23,2
Lisandväärtus	20,9	12,8	11,0	18,7	25,1	25,8

Töötleva tööstuse ettevõtetes on palgapoliitika enamasti otseselt või kaudselt seotud tööjõu tootlikkuse kasvuga. Seega palgad küll tõusevad, kuid tõus on suuresti seotud sellega, kui palju kasvab seejuures ühe või teise töötaja panus. Teisisõnu peab palgakasv olema kooskõlas tootlikkuse kasvuga. Kui palgad ja tootlikkus kasvavad samas tempos (olguigi, et kiires), nimetatakse seda väärtusahelas ülespoole liikumiseks ja see on isegi soovitatav. Ettevõtete majandusstatistika järgi kasvasid tööjõukulud töötlevas tööstuses 2007. aasta I kvartalis 22,2% ja II kvartalis 23,2% võrra, kuid selle tööjõu abil loodud lisandväärtus suurenes veelgi rutem – vastavalt 25,1% ja 25,8% võrra. Ettevõtted on investeerinud tehnoloogiasse, mis on tööjõukulusid isegi suhteliselt vähendanud.

Samas näitab komplekssema meetodika järgi arvutatav SKP statistika hoopis teistsuguseid arengutendentsi ning palkade ja tootlikkuse vahekorra hinnanguid.

Kui möödunud aastal ei suurenenud tööjõukulude osakaal SKPs kuigivõrd, siis käesoleva aasta esimese kahe kvartali andmetel kasvas nende osatähtsus kiiresti ja peamiselt kasumite arvel, lähenedes taas 2000. aasta tasemetele (vt joonis 15).

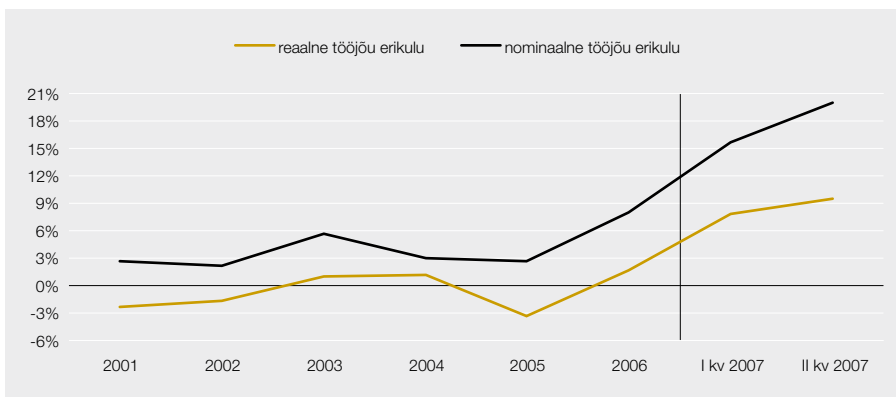
Joonis 15. Tööjõukulu ja kasumi osatähtsus SKPs

SKP statistika põhjal on võimalik arvutada ka reaalse ja nominaalse tööjõu erikulu nii majanduses tervikuna kui ka majandussektorite lõikes.

Reaalne tööjõu erikulu on näitaja, mis võrdleb palgakulutuste suurust ühe palgatöötaja kohta (enamjaolt palk ja palgafondi maksud) ning tööjõu tootlikkust (ühe hõivatu kohta) jooksevhindades. Sisuliselt vaadeldakse, kui suur osa lisandväärtusest makstakse välja töötasudena. Tulenevalt definitsioonist on tööjõu erikulu kasv positiivne siis, kui tööjõukulu palgatöötaja kohta kasvab kiiremini kui tööjõu tootlikkus nominaalhinnas. Kui reaalne tööjõu erikulu suureneb, siis tähendab see enamasti seda, et tööandja kasumi osakaal lisandväärtuses (SKPs) väheneb.

Nominaalne tööjõu erikulu kõrvutab tööjõukulusid töötaja kohta reaalse, mitte jooksevhinnas arvestatud tootlikkusega. Selle eesmärk on analüüsida palgakasvust tulenevaid inflatsioonisurveid, kuna ettevõtte on kasumlikkuse säilitamiseks sunnitud tootlikkust ületavat palgakasvu tootehinnas kajastama.

Korrigeeritud SKP statistika muutis mõnevõrra ka tööjõu erikulu statistikat. Uuendatud andmete kohaselt kasvas reaalne tööjõu erikulu 2006. aastal tervikuna 1,6%. Arvestades, et eelnevatel aastatel see kahanes, siis kokkuvõttes vähenes reaalne tööjõu erikulu 2006. aastal 2001. aastaga võrreldes 3,6% ning 2000. aastaga võrreldes lausa 12,1% (vt joonis 16). 2007. aasta esimesel poolel olukord muutus: tööjõu erikulu kasv kiirenes I kvartalis 7,8% ning II kvartalis 9,5%ni. Nominaalse tööjõu erikulu kasv suurenes 2006. aastal 7,9%ni, 2007. aasta I kvartalis 15,7%ni ning II kvartalis 19,9%ni. Eriti ulatuslik oli see reaalse tööjõu erikuluga võrreldes, mis tähendab, et SKP deflaatori kasv kiirenes samuti sel ajavahemikul. Varasemate perioodidega võrreldes oli mõlema näitaja kasvutempo tänavu erakordne.

Joonis 16. Tööjõu erikulu kasv

Arvestades koguhõive statistika põhjal sisemaise hõive näitajate arutamisel tekkivaid erinevusi, mis on viimasel paaril aastal olnud üsna suured, ei kasvanud sisemaine reaalne töäjõu erikulu 2007. aastal nii hüppeliselt, kuigi siiski üsna kiiresti. Tabelis 5 on toodud Eurostati andmete järgi arvatud reaalse töäjõu erikulu kasv Eestis sisemaise hõive põhjal. Nagu näha, suurenes see 2006. aastal vaid 0,9% ning oli seega 5,1% madalam 2001. aasta tasemest ja 13,6% 2000. aasta omast.

Tabel 5. Reaalse töäjõu erikulu kasv sisemaise hõive põhjal (%)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	I kv 2007	II kv 2007
Reaalne töäjõu erikulu	-8,9	-2,4	-1,4	-0,1	1,2	-3,3	0,9	5,3	8,8

Selle taustal paistab ka käesoleva aasta I kvartali 5,3%ne ja II kvartali 8,8%ne kasv pisut vähem jõuline, kuigi samade trendide jätkudes võib kasumi suhteline vähenemine osutada mõne investori jaoks probleemiks.

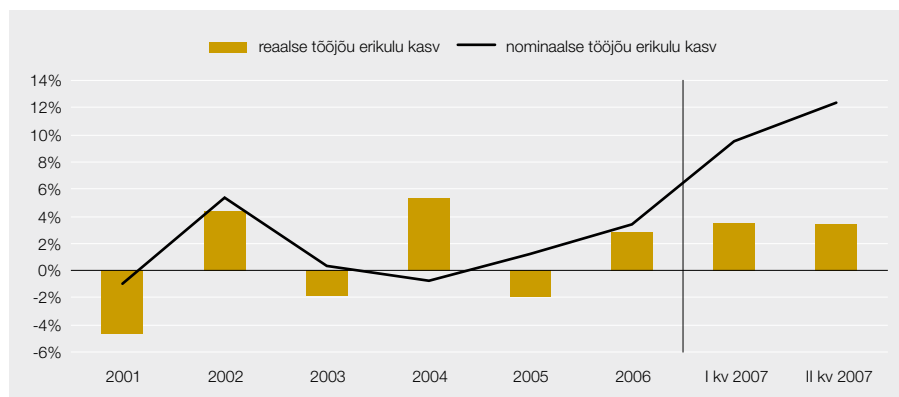
Majandusharude lõikes¹⁰ kasvas reaalse töäjõu erikulu 2007. aasta esimesel poolel keskmisest kiiremini põllumajanduses ja Eesti turule orienteeritud tegevusaladel: elektrienergia-, gaasi- ja veevarustuses, ehituses, hotellide ja restoranide tegevusalal ning kinnisvarasektoris (vt tabel 6). Põllumajanduses oli kasv tingitud peamiselt suurenenud toetustest (nii ELi tõukefondidest kui ka Eesti fondidest kaasfinantseerimise kohustuse tõttu). Ilmselt suurendasid need seekord palgafondi enam kui ettevõtete tegevuse ülejääki ning selle majandusharu sissetulekute kasv ületas toodetud liisandväärtuse oma. Sissetulekute meetodil arvatud SKP statistika järgi tõusid toetused 2007. aasta II kvartalis 32,3% võrra. Siseturule orienteeritud tegevusaladel oli tõenäoliselt tegu eelneva hoogsa majanduskasvu najal kiiresti kasvanud palkadega, mis majanduskasvu aeglustudes piirasid kasumi kasvuvõimalusi. Kui need majandusharud reageerivad lähitulevikus muutunud majandusolukorrale adekvaatselt, siis vähem kui aasta pärast peaks nii palgakasv kui ka reaalse töäjõu erikulu kasv nendel aladel olema mõõdukam.

Tabel 6. Töäjõu erikulu kasv SKP statistika põhjal (%)

	2004	2005	2006	I kv 2007	II kv 2007
Reaalse töäjõu erikulu kasv					
Kogu majandus	1,1	-3,4	1,6	6,4	9,6
Primaarsektor	-2,2	5,7	2,9	11,8	34,7
Sekundaarsektor	5,1	-3,1	5,1	8,6	10,5
Erasektori teenindusettevõtted	3,0	9,6	-1,2	11,5	12,0
Nominaalse töäjõu erikulu kasv					
Kogu majandus	2,9	2,6	7,9	15,7	19,9
Primaarsektor	15,5	13,7	-0,2	23,2	55,4
Sekundaarsektor	2,9	2,7	10,1	16,3	20,7
Erasektori teenindusettevõtted	4,6	13,2	5,5	14,8	17,0

¹⁰ Siin on võimalik kasutada vaid koguhõive andmeid.

Töötlevas tööstuses on reaalse tööjõu erikulu kasv läbi aastate olnud üsna tagasihoidlik. Töötleva tööstuse konkurentsivõime säilitamine on majandusele eriti oluline, kuna suur osa selle sektori toodangust eksporditakse. Seetõttu ei ole soovitatav, et tööjõukulude kasv ületaks tootlikkuse kasvu pikema aja vältel. 2007. aasta I ja II kvartalis kallines reaalse tööjõu erikulu töötlevas tööstuses vastavalt 3,5% ja 3,4% (vt joonis 17), mida ei saa pidada järsuks muutuseks.

Joonis 17. Tööjõu erikulu kasv töötlevas tööstuses

TÖÖTURU INSTITUTSIONAALNE ARENG

Alampalk Eestis

Eesti Ametiühingute Keskliit (EAKL) ja Eesti Tööandjate Keskliit (ETKL) alustasid 6. septembril 2007 läbirääkimisi 2008. aasta üleriigilise alampalga üle. Ametiühingud taotleavad alampalgaks 5000 krooni kuus ehk 29,75 krooni tunnis. Praegu on alampalk 3600 krooni kuus (21,50 krooni tunnis).

Uued algatused

Sotsiaalmaksu miinimumkohustuse aluseks olev summa tõusis 2007. aasta alguses 1400 kroonilt 2000 kroonini; 2008. aastal tõuseb see 2700 kroonini. Alates 2009. aastast on sotsiaalmaksu miinimumkohustuse kuumäär eelneva aasta kuupalga alammäära tasemel.

Maksupoliitikas on viimase aasta jooksul tehtud järgmist.

- 2007. aasta suvel vastu võetud tulumaksuseaduse muudatuse kohaselt langeb tulumaksu määr nii töötajatele kui ka ettevõtetele 18%ni; tulumaksu määr langeb 2007. aasta 22%lt 2008. aastal 21%ni, 2009. aastal 20%ni, 2010. aastal 19%ni ja 2011. aastal 18%ni.

- Tulumaksuseaduse muudatus näeb ette ka tulumaksuvaba miinimumi järkjärgulise tõstmise 3000 kroonini kuus (2008. a 2250 kr, 2009. a 2500 kr, 2010. a 2750 kr ja 2011. a 3000 kr).

Säästmise soodustamiseks muudetakse tulumaksuseadust selliselt, et ka eraisikute väärtpaberiinvesteeringutelt teenitud kasumit ei maksustata, kui see reinvesteeritakse.

Ravikindlustuse kohustuste vähendamiseks muudeti 2007. aasta alguses tervishoiuteenuste korraldamise seadust ja Eesti Haigekassa seadust. Sellega otsustati, et alates 1. jaanuarist 2008 rahastatakse haiglate kapitalikulud ehk hoonete ja rajatiste kulumit täiendavalt riigieelarvest. See võimaldab vabaneva raha arvel teha vajalikke investeeringuid ning parandada tervishoiuteenuste kättesaadavust ja kvaliteeti.

Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava täitmine

„Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2005–2007 Lissaboni strateegia rakendamiseks” täitmise aruandest selgub, et Euroopa Sotsiaalfondi uuel programmiperioodil 2007–2013 rahastatava riikliku programmi „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine 2007–2009” raames on kavandatud ellu viia tegevusi, mille peamine eesmärk on tööhõive ja aktiivsuse tõstmine ning tööpuuduse ja mitteaktiivsuse vähendamine tööturul.

Valitsus kiitis 2. augustil 2007 heaks „Eesti kõrgharidusstrateegia 2006–2015” rakendusplaani aastateks 2007–2009. Selle põhieesmärk on tagada kõrghariduse suurem rahvusvaheline konkurentsivõime. Kvaliteedi tagamiseks tõstetakse 30% võrra õppekoha baasmaksumust, mis võimaldab kõrgkoolidel suurendada õppejõudude palka. Uuendamisele läheb ülikoolide rahastamisvalem, Euroopa regionaalarengu fondi toel suurendatakse investeeringuid õppeasutuste hoonetesse ja sisustusse.

14. juunil 2007 kiideti heaks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi ettepanekud kolmandatest riikidest pärit välismaalaste töötamisega seotud menetlusprotseduuride lihtsustamiseks. Ettepanekute alusel lühendatakse menetlustähtaegu ning vähendatakse bürokraatlikke takistusi välismaalaste lühiajalise töötamise registreerimisel ning pikaajaliseks töötamiseks mõeldud elamisloa taotlemisel. Seejuures lähtutakse põhimõttest, et välistöötajate sissetoomine on põhjendatud kvalifitseeritud tööjõu puhul, mille tagamiseks kehtestatakse palgakriteerium. Seadusemuudatused valmistatakse ette 2007. aasta novembriks.

Valitsus andis 14. juunil 2007 heakskiidu ka avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõule. Selle kohaselt jäetakse välja sätted, mis võimaldavad ametniku teenistusest vabastada, kui ta on saanud 65aastaseks. See laiendab oluliselt vanemaealiste töötamisvõimalusi. Eelnõu on hetkel menetlemisel.

Valitsuse 2007.–2011. aasta tegevusprogramm sätestab olulise eesmärgina tööturu nüüdisajasta-

mise ning paindlikumaks muutmise. Kui aktiivne tööturupoliitika toimib juba edukalt, siis tööõigus on vananenud ning vajab kaasajastamist. Uue töölepingu seaduse kontseptsioon esitatakse valitsusele septembris. Seaduse ja seonduvate õigusaktide eelnõude esitamise tähtaeg on 2007. aasta lõpp. 2007. aasta III ja IV kvartal on kavandatud eelnõude konsulteerimiseks sotsiaalpartnerite ja teiste asjast huvitatutega. Eelnõu menetlemine Riigikogus on kavandatud 2008. aasta esimesse poolaastasse.

Kokkuvõte

- Tööturu hõive ja tööpuuduse areng olid 2007. aasta esimesel poolel kooskõlas aeglustuva majanduskasvuga – tööpuudus vähenes ning hõive suurenes veelgi, kuid rahulikuma tempoga.
- Kohalikule turule suunatud tööjõupakkumise kasv on vähenemas nii demograafiliste protsesside kui ka väljaspool Eestit töötamise võimaluste tõttu. Samas on alanemas nõudluse surve, mis kokkuvõttes tähendab, et palgakasvu edasist kiirenemist ei ole lähiajal oodata.
- Tööjõu hind kasvas viimasel poolaastal liiga kiiresti. Olukorras, kus lisandväärtuse kasv aeglustub, võib palgakasvu stabiliseerumine osutuda ebapiisavaks.
- Palgakasvu puhul on seni realiseerunud mustem stsenaarium. Reaalse tööjõu erikulu kasv on juba ilmnunud inflatsioonisurve tugevnemise üks põhjusi. Palgakulude kiirem kasv võib ka edaspidi osutada mitme probleemi allikaks. Nimelt võib see lisaks inflatsiooni kasvule põhjustada kasumlikkuse alanemist, investeeringute vähenemist, majanduskasvu aeglustumist, välistasakaalu jätkuvat halvenemist, konkurentsivõime kadu jne.
- Tööturu avatusega nõrgenes üks paindlikule tööturule iseloomulik lüli: nõudluse vähenedes ei pruugi töötute arv suurened. See omakorda hakkab survestama tööjõu kui tähtsa tootmissisendi hinda. Arvestatav alternatiiv on minna tööle välisriiki. Ka suurenenud tööpuudusest tulenev surve palgakasvu pidurdumiseks võib osutada varasemast nõrgemaks.
- Senine areng konkurentsile avatud sektoris on olnud tootlikkuse kasvuga rohkem kooskõlas. Suletud sektoris seevastu tekitab hindadele avalduv palgatõusu surve rohkem küsitavusi. Töötlevas tööstuses vähenes töökohtade arv veelgi, kuid seda kompenseeris tootlikkuse jõuline kasv.
- Palgatõusu surve edasine areng mängib rolli aeglustuva majanduskasvu kohanemisprotsessis. Kui palgakasv ei hakka ka lähitulevikus aeglustuma, suureneb järsema kohandumise tõenäosus.

Tabel 7. Eesti tööturg

		2004	2005	2006	2007	
Rahvastik (1. jaanuari seisuga)	tuhat	1351,1	1347,0	1344,7	1 342, 4	
15–74aastaste hõiveseisund		2004	2005	2006	I kv 2007	II kv 2007
Töøjõud	tuhat	659,1	659,6	686,8	683,3	693,5
hõivatud	tuhat	595,5	607,4	646,3	647,0	658,6
töötud	tuhat	63,6	52,2	40,5	36,3	35,0
Mitteaktiivsed	tuhat	388,7	389,0	362,3	363,1	352,8
Kokku	tuhat	1047,8	1048,6	1049,1	1046,4	1046,4
Töøjõus osalemise määr	%	62,9	62,9	65,5	65,3	66,3
Tööhõive määr	%	56,8	57,9	61,6	61,8	62,9
Töötuse määr	%	9,7	7,9	5,9	5,3	5,0
Hõivatud tegevusala järgi		2004	2005	2006	I kv 2007	II kv 2007
Põllu- ja metsamajandus, kalapüük	tuhat	35,0	32,2	31,1	27,1	29,3
Mäetööstus	tuhat	8,0	5,9	5,2	6,1	5,2
Töötlev tööstus	tuhat	140,9	139,5	136,4	146,5	136,6
Elektrienergia, gaasi- ja veevarustus	tuhat	12,0	12,5	12,4	9,0	9,6
Ehitus	tuhat	46,8	48,7	62,8	72,6	82,6
Hulgi- ja jaekaubandus	tuhat	80,0	80,6	88,7	88,7	91,3
Hotellid ja restoranid	tuhat	16,2	22,1	22,3	20,5	25,4
Veondus, laondus ja side	tuhat	51,5	54,6	61,5	59,0	62,7
Finantsvahendus	tuhat	7,9	6,9	7,3	7,6	7,9
Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	tuhat	39,4	46,4	48,1	51,7	44,4
Avalik haldus ja riigikaitse	tuhat	36,9	37,2	39,0	34,4	40,1
Haridus	tuhat	54,5	54,9	58,5	53,3	52,3
Tervishoid	tuhat	37,5	35,0	37,5	34,4	35,5
Muud tegevusalad	tuhat	28,8	31,1	34,3	36,1	35,5
Töötud töötusperioodi kestuse järgi		2004	2005	2006	I kv 2007	II kv 2007
Vähem kui 6 kuud	tuhat	21,2	18,6	15,7	14,0	14,9
6–11 kuud	tuhat	9,2	5,7	5,3	3,0	3,4
12 kuud või rohkem	tuhat	33,2	27,9	19,5	19,3	16,6
24 kuud või rohkem	tuhat	21,5	18,2	11,4	10,6	8,7
Mitteaktiivsed põhjuse järgi		2004	2005	2006	I kv 2007	II kv 2007
Õpingud	tuhat	123,1	126,1	124,4	117,9	115,5
Haigus või vigastus	tuhat	43,3	47,0	51,3	57,1	51,9
Rasedus-, sünnitus- või lapsehoolduspuhkus	tuhat	27,2	27,1	23,8	27,1	26,9
Vajadus hoolitseda laste või teiste pereliikmete eest	tuhat	13,7	14,0	13,9	13,9	13,5
Pensioniiiga	tuhat	149,4	145,4	129,5	128,1	128,7
Heitunud isikud (kaotanud lootuse tööd leida)	tuhat	17,7	14,7	7,2	8,0	6,8
Muud põhjused	tuhat	14,4	14,6	12,2	11,1	9,6
Töøjõud haridustaseme järgi		2004	2005	2006	I kv 2007	II kv 2007
Esimene tase ja vähem	tuhat	73,2	65,1	75,3	68,2	73,9
Teine tase	tuhat	375,6	367,4	376,4	383,2	382,2
Kolmas tase	tuhat	210,3	227,0	235,0	231,9	237,4
keskeriharidus	tuhat	70,0	67,6	70,5	74,9	76,7
kõrgharidus	tuhat	140,4	159,5	164,6	156,9	160,6